Ad primã orõnes

Dominus vobiscũ. Oremus

IN hac prima hora hui9 diei tua nos q̃s dñe reple mĩscdia: vt p totum diem exultãtes in tuis laudib9 iugiter delectemur. Alia orõ.

Veritas tua q̃sumus xp̃e luceat in cordib9 nr̃is. et oĩs falsitas inimici destruat in nobis. Alia orõ.

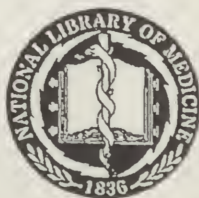
Domine scte pater oĩpotens eterne deus. q nos peccatores et indignos famulos tuos. non nr̃is meritis. sed ex tua sanctissima gr̃a. ad principium huius diei peruenire fecisti. tua nos q̃s dñe vbiq3 salua. sana. adiuua ṽtute. et ↄcede ꝓpicius. vt in hac die et in alijs dieb9 ad

Ad primã capitula

[rubric, partly illegible] pascale qd sequit

Charissimi ante oĩa diligat deus deinde proximũ. primo enĩ et principaliter hec duo mãdata sunt nobis a dño deo data, diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo. et ex tota aĩa tua: et ex oĩbus viribus tuis: et ꝓximũ tuũ sicut te ipsum. In aduẽtu dñi capitulũ

Fratres scientes quia hora est iam nos de somno surgere. nũc enĩ ꝓpior est nr̃a salus q̃ cũ credidimus. nox enĩ precessit. dies aũt appropinquabit. abijciam9 ergo opera tenebraꝝ. et induamur arma lucis. sic vt ĩ die honeste ambulemus. In natiuita

NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE
1836

¶ Tractatus Clarissimi Philosphi et medici Matheoli ꝑusini de Memoria.

Iam diu Brocarde et Bonauentura viri dignissimi
et replicatis p̄cibus me sepissime ꝓuocastis vt ego
aliq̄ de memoria nutrieda z augēda colligerē· quaꝫ
rem ego vobis sepe pollicitus sum sed tenuit me di
aten⁹ ꝯtinua agēda ꝝ reꝝ occupatio· tandē statui
votis vr̄is ꝑere z ita dn̄o adiuuāte aliq̄ et ea vt pu
to digna et vobis vtilia agregabo· Dicim⁹ igr̄ ꝙ ᵭ
hac materia nullū huc vsqꝫ inueni q̄ cōplete tracta
ret adiūgendo· s· medicialia cū aliis rebus q̄ artifi
ciose memoriā augēt Alii· n· vt Cicero maxīe ᵭ ar
tificiosa meōria tractarūt q̊ pacto videlicet regulis
h̄itis potuisset meōria augeri Ad ꝯsimile aūt ꝓpo/
sitū tractatū vidi queꝫ Guilielmus de briscia ph̄us
atqꝫ medicus ꝯposuerat· medici vero ecōtra tā noui
q̄ veteres ad meōriam recupandā si ꝑdita eēt et ad
h̄itum fortificandū solū remedia medicialia scripse
rūt· Ponamus igr̄ sil' vtrūqꝫ studiū vt ꝯplete disca/
mus meōriaꝫ gubernare · Erūt igr̄ capitula duo in
q̊ꝝ primo pōem⁹ qūo possum⁹ meōriā artificialeꝫ
augere bn̄ficio regulaꝝ· In secundo vero dicemus
q̄liter id etiā fieri possit bn̄ficio medicinarum·

¶ Capitulū primū de artificio meōrie augēde ꝑ r̄
gulas et documēta Dicēus itaqꝫ ꝙ circa meōriaꝫ aut
potētiam meōrandi duo opa hēm⁹· vnū qᵭ dr̄ meō
rari· aliud remisci lꝫ remisci non sit principalr̄ meō

ratiue opus imo estĩatĩe lꝫ hᵒ sine meõria fieri non
possit· Iõ Aristo· duas distĩguit potẽtias· q̃ꝝ vnaꝫ
vocauit meõriã alterã remiscentiã· priꝰ gᵒ de meõ
rari deiñ de remisci dicemꝰ Meõrari igr̃ ẽ retiner̃
⁊ ꝯsuare imagĩes reꝝ priꝰ ab aĩa ꝑceptaꝝ Primũ
igr̃ q̃ bñ meĩsse volũs dũ ea discimus vel audĩus oꝫ
mł̃tũ attẽte ⁊ ꝓfũde mẽtẽ apponer̃ sic· n· diucius ⁊
firmius in meõria remanebũt· nã q̃ supficialr̃ ⁊ siñ
attẽtione videmus ⁊ audĩus et si freq̃ter tñ cito
ea labi a meõria expimur· et iõ dicit Aristo· q̃dam
sel· s· attẽte vidẽtes meliꝰ meõramur q̃ altera mul
2 totiẽs· s· ⁊ ñ attẽte· vñ apud Platõis thimeũ scribit̃
Ego vt ꝓbũ auditorẽ decet sine s̃mõe subsilẽtio mẽ
tẽ atq; aures pabo· Est aũt et hoc documẽtũ siue e-
lemẽtũ vtile mł̃tũ ad adiscenđ nã is ẽ maxĩe docibił̃
q attẽte patus ẽ audire vt scripsit Tuliꝰ primo no
uoꝝ rethoricoꝝ Cꝰ rõ hec ẽ qa vt scđo de aĩa hẽt̃
actus actioꝝ sunt in patiẽte ꝑdisposito· attẽtio aũt
magna auditorẽ dispõit et pat ad ꝓfũde ⁊ pfecte r̃
assumendũ prius tñ intelligendũ Cõseruatio· n· seq
tur intellecta vñ Gorgias vt fert̃ bñ dixit vbi intẽ
deris ingeniũ valet Felix itaq; q cũ attentõe audit
atq; studet· Secundũ admonimẽtũ ẽ ꝙ in audiẽdis đ
lectari et admirari ad meõranđ multũ valent· nam
in q̃bus delectamur ⁊ admiramur multũ eis inten
dimus ⁊ in eis ꝓfũdamur et detinemur· Attẽtio ãt
magna et maxĩe ꝓfunda vt dcm̃ ẽ ad meõriaꝫ valet
Valet igit̃ et admirari et delectari in his q̃ attẽtõe

et ꝓfūditatē inducūt· huius aūt signū maxīe hēm9 in pueris·qa q multū delectatˀ in formis z in signis reꝝ ꝓpr̄ hº qa eis noue z insuete sunt ea ꝗ bn̄ meō rantˀ·vnde dicit Auerois ꝙ hō meōratˀ multotiens qđ fecit in puericia bona remeōratione·qa hō i pu ericia multū amat formas et figuras multū in eis delectatˀ et adiutatˀ·q̄ꝓpter figuntˀ in eis bn̄ et ꝓp terea difficile dimittūt Aliam tn̄ in ꝓbleumatibus de pueris et eoꝝ meōria cām assignat Aristo· sed illā velud rei nr̄e īptinentē hic admitto vnde Tu lius fo rethoricoꝝ q̄ acciderūt in puericia meīm9 optime sepe ꝑpea ꝙ nulla nisi noua aut admirabili re ꝯmouetˀ aī9· vtile ē igitˀ et si ita non sit reputare sciām in q̄ studes eē valde bonā et honorabilē z ex cellentē atqꝫ magnā et paucis notaꝫ et non tm̄ sciaꝫ sed etiā doctorem quē audis· nam bona et honora bilia appetimus et amamus ·magna aūt z rara ad miramur·Sed si despicias aut spnas sciaꝫ in qua stu des vel doctorem a quo audis nō bene ꝑcipies nec retinebis· vnde inter claues sapientie ponitur ho nor magistri· quare non est miranduꝫ si auditores huius seculi parum ꝓficiūt quia de se confidentes magistrum spernunt quare tales ꝓficere non vide mus· Rursus et tertiuꝫ est admonimentū quia me moria hominuꝫ labilis est et turbe non sufficit vt dicit Seneca necesse breuia z pauca esse q̄ meōrari volumus·Ide oꝫ ea q̄ facilius retinere volūs ad sū mā q̄ndaꝫ et paucitatē reducere· hº·n·mō facilius

retinebimus et propter hanc totius memoriam ha
bebimus in summa illa. et ideo cõmuni ad quod re
duximus omnia includuntur. Unde dicit philoso-
phus tertio topicorum in argumentationibus pro
positiones memorabiliter scire oportet Nam velud
in memorali propositiones communes tantum po-
site statim faciunt illa memorari Contrario igitur
modo procedere debet discens et memorans Nam
que discimus oportet per plura explicari et diuidi
Sed que volumus meminisse colligere et breuiare
oportz. vnde per optime dicitur ab Hugone in di
dascalicon sicut ingenium in diuidendo inuestigat
et inuenit ita memoria colligendo custodit. Opor
tet ergo vt que discendo diuisimus cõmẽdendo me
morie colligamus. Colligere autem est ea de qui-
bus prolixius scriptum vel disputatum est ad bre
uem quandam et compendiosam summam rediga-
mus. Habet nanqꝫ omnis tractatio aliquod princi-
pium cui tota vita et vis sententie innitit̃ et ad ip-
sum cũ talia referunt̃ hoc q̃rere et ꝯsiderar̃ collige
re ẽ. Quidam fons ẽ cuius sunt multi riuuli anfra
ctus fluui nõ seq̃re tene fontem et totũ habes. Id
circo dico ꝙ meõria hominis hebes est ꝛ breuitate
gaudet. et si in multa diuidit̃ mĩnus in singulis. vñ
et q̃ circa pauca occupant̃ et solicitant̃ melius meo
rant̃. quare fiet exẽpli gratia qñ quis de sero mlt
legerit ꝛ illoꝝ voluerit memorari reducer̃ illa i
q̃ndaꝫ breuẽ numeꝝ ꝛ sic oĩm faciliter meõrabit̃

Adbuc autem quartum admonimentum erit quia memoria hominis labilis est oʒ eaʒ cū multa mēori ter discere volumus per ptes secare minutas ꝛ diuisiʒ et non simul illa plegere et vnapticula mēori ter scita aliquantulū pausare· deinde prima repeti ta est ad 2am deiñ ad terciam ꝛ sic per ordinē vsqꝫ in finē pueniēdo sic cū nō ē difficultas nec tedium Vnde Martianus in retborica sua si longiora fue rint adiscenda diuisa per partes facili9 inberescūt Vnde bene dicit poeta Scire si vis hanc rem tota sit separata minutim · Amplius et quintum docu mentum vt dicit philosophus meditationes memo riam saluant in reminiscendo ac perpetuo retinēdo frequenter considerare et cogitare oportet que cō seruare intendimus Sic enim nō contingit obliuio Vnde Seneca memoria nihil perdit nisi ad quod se pe non respicit Vnde scribitur in didascalicon prī cipium in lectione est consideratio et confirmatio in meditatione vnde recte meditatio interpretat̄ mentis dictatio Egregie igitur hoc admonimentū et ante proximum que maxime ad memoriam con ferunt simul tanguntur in didascalicon his verbis In omni doctrina breue et aliquid certuʒ colliger̄ qđ in arcula memorie recondat̄· vñ postmodꝰ cū res exigit aliqua deriuent̄· vnde hec etiā sepius repli care et de ventre mēorie ad palatū tractare neces se ē· Vñ rogo te ne multū leteris qsqs es sicut mlti faciūt si multa legeris aut multa legēdo pcurreris

Sed bene leteris si multa q̄ ꝑcurreris intellexeris discurſ̄ ſup oīa fugias cū Sanctus Thomas dicit in epiſtola ſua didaſcala ad frēm ſtudentē et non tan-tum ſi intellexeris ſed cū retinere potueris. Exami-na igitur te ipſum cū legis ꝫ quantuꝫ tenere po-teris tantum legas ſi vis memoriā exercere Sed ſi vis tonū illum lectionis habere et in eo delectari legere potes quantum deſideras Sed parum inde r̄-tinebis quod pulcre Sanctus Thomas dicit vt re-tulimus diſcurſum ſuper omnia fugias. alias enim nec legere multum ꝓdeſt nec intelligere prodeſt ī quem ad meōriam Si enī legimus multa que tener̄ non poſſumus ſiue illa intelligamus ſiue non illoꝝ non memorabimur. que enim tenere nō poſſumus nec illa meōrari cū memorari ꝫ tenere idem ſint vt ab origine prediximus. Et ſic iam de arte et modo memorandi ſatis ſit dictum Conſequens aūt ē doc-trinam ꝫ artē remiſcendi tractare.

¶ Tractatus Secundus de reminiſcentia. Cum ita qꝫ ſm Ariſto. ordo ꝫ ꝯſequētia remiſcibiliū cā ſit r̄-miſcendi oꝫ ea quoꝝ vnū per alteꝝ reminiſci volu-mus ordinatiōem ꝫ ꝯſequentiā hr̄e cū reminiſci qđ meōrari dr̄ ſit per aliqua in meōria retenta inueſti-gare ꝫ reiuenire oblita. Ad īueſtigōeꝫ gͦ oblitoꝝ vt reiueniant̄ neceſſario ē reqrer̄ ordo illoꝝ qͦꝝ ī tēdimus remiſci. vñ dicit phūs q̄ bñ adinuicē ordīa ta ſunt bñ ſunt r̄miſcibilia q̄ vero male grauiter. iō oꝫ ea in qb9 ſtudemus ſi bñ ordinata ſunt meditari

frequenter et in ꝯsuetudinē ſm ordinē illū illa re ducere si aūt non bene ordīata sunt debem9 ea q̄tū possumus ordinare z ſm illū ordinē meditādo ꝯsue scere. nā si ea in qb9 studē9 nūc vº mō vł ordīe nūc alio ꝯsiderē9 ordo eoꝝ ñ ꝯfirmabit̄ in nobis sic dix it seneca ñ ꝯualescit plāta q̄ sepe trāsfert̄. Debe9 igr̄ ea q̊ꝝ facile remīsci volūs a prīcipio bñ ordīata ca pe vł a rei natura vel a mgr̄is vł a nobis ipis z ſm ordinē ꝯsuetudini reducere. Secūdū documētū dice m9 ꝙ āplius qa vt dicit phūs q̊ ordīe prīo res app̄ hēse sunt z ꝯsiderate ab aīa eo ordīe se hn̄t motus. i impssiones fcē in aīa ex eoꝝ apphēsione. Motuū āt ordo z ꝯsequētia cā ē remīscendi. ex eo. n. ꝙ post primū motū nat9 ē seq secūdus remīsci ꝯtīgit vt di cit phūs Oportet igit̄ a primo z p ordīez incedere ad rehñduz oblitū qđ q̄rimus ꝑpter hoc. n. et ꝑpr̄ consuetudiem q̄ ordo ille ē velocius nobis occurrit oblitū. vnde videmus cū in aliq̄ arte sumus noui si p ordinē qđ audiuimus incipiēdo interrogemur fa cilius rñdemus. Si autē ordine mutato rñdebimus id fiet male aut cum difficultate vnde et pueros cum aliquid quod legerint referunt si alicuius con sequentium sint obliti precipimus a capite inchoa ri. Sic enim aliquotiens a principio iterando id eo rum occurrit memoriis quod prius erant obliti.

Tercium documentum. dicit enim Philosophus ꝙ ex vno similiū contingit reminisci alterius. vnde cū fuerim9 obliti cogitarē ꝺ virgilio nobis occurrit

Homerus cū Auerois dicit q̄ meōrari ɔtingit ꝑ ꝑr̄ suū simile ꝛ ita debem9 illud sepe reuoluer̄ ꝛ sic facile obliti remiſcemur· Quartū documētū nos ad remisci iuuat cogitatio ḡrii vt dicit phūs vt cogitā9 Achillē venit in mentē Hector c9 eramus obliti· Quintū documētū· dicit Aristotiles q̄ locus vbi aliq̄ tractauim9 pricipiū ē remiſcēdi· vn̄ vtile ē locū ɔsiderare in q̄ dcā aut fcā sunt illa q̄ꝝ volumus r̄mi sci· vn̄ Cicero ꝑ meōria artificiali hn̄da docet stabi biliri q̄daꝫ loca ꝛ illis cogitat᷑ facile vēimus in oblitū· Sextū documētū q̄a fātasia multū ab imagiatōni mouet̄ oꝫ stabilire q̄sdaꝫ imagīes q̄ sil̄itudīes babeant cū his q̄ volu9 recordari· Exēplū si volu9 remi sci pōtis citini q ē vnus de pōtib9 patauinis pōem9 in meōria pontē magnū ꝛ hoīem curuū et sic facile pōtis citini remiſcimur· hoc· n· documētū cū supiōr̄ ē fūdamentū artificialis meōrie· Que igr̄ ad artē et doctrinā meōrandi ꝛ remiſcendi ptinēt viri digni hec dixisse sufficiāt· Qui aūt plura de huiōi legere desiderat videat vberiorē tractatū nr̄m q̄ ē a nobis de hac materia ɔpositus· multa q̄dem adduxi et᷑ ad verbū eoꝝ q̄ ab aliis ꝑciper̄ potui vt smo nr̄ ɔpletior eēt nūc vero ad medicialia trāseamus·

¶ Capitulum Secundū ɔſuare vel augere meōriaꝫ cū medicialibus opus ē laboriosissimū q̄a thesaurus iste bonā corpis dispōem reqrit ꝛ optimū vitudinē· Ponemus tn̄ aliq̄ succinta q̄ apud nr̄os au… res erūt multe vtilitatis cōiter q̄a meōria fit …

ab humido et frigido seruentur iste regule que se quuntur.

¶ Prima regula Corpus teneatur mundum a sup fluitacibus. vnde quotidie sit ventris bñficiũ et si non naturale fiat artificiale. Vina magna fugiant̃ imo vtile est si quis vult bonam hr̃e meõriam vt aliquot dies abstineat a vino et loco eius aqua vtat̃ zucari. vitet accũina sicut allia et buiõi et legumĩa omnia. Superuitet coitum supfluum et carnes facilis digestionis. Acetum et acetosa. Cepe etiam maxime nocent vt dicit Auicenna.

¶ Secũda regula Buglossa zinziber sunt optĩa memorie quõl; administrata et maxime zinziber conditum bis in ebdomada aut ter ieiuno stomacho ad quantitatem castanee de mane capiat.

¶ Tercia regula Mirobalani conditi sunt optimi scilicet semel in ebdomada sumere vnum sisimbruz et est spẽs mente ꝭm Auicennam ẽ optimũ.

¶ Quarta regula. Confectio anacardina ad quantitatem ciceris sumpta in ebdomoda semel in aurora confert mirabiliter. Similiter diambra secundũ Auicennam et alios doctores medicine.

¶ Quinta regula. Oleum phõruz. ꝭm Mes. mirabiliter occipitio inuncto ex eo repat memoriam.

Hec igitur sunt viri digni medicinalia que inter alia sunt electissima ꝑ conſuanda meõria z ita finez facio.

et aie piculū seu vite scandalū3.
sed semp ad tuā iusticiā faciēdā
nr̄a pcedāt eloquia. simulq3 di
rigantur cogitatiōes sensus et
opa. P. Dn̄s vobiscū. Bn̄dicam⁹
dn̄o. Nota q̄ post primā in vi
gilijs sctōꝝ et in q̄dragesima et
in q̄tuor tpibus dr̄ ps̄. p̄nialis
Beati quoꝝ. et q̄liter ps̄. p̄nia
les cōcludant querere ipoꝝ ordi
nem post psalteriū. et preces ma
iores querere ante vigilias. Post
hoc sequit ordo capituli. Jube
dn̄e bn̄dicere. In via et in lege man
datoꝝ suoꝝ dirigat nos oīpotēs pa
ter et misericors dn̄s. Amē. Capitu
lū ferialib⁹ dieb⁹ dr̄ p circulum
anni pter aduētum et q̄dragesi

docens nos. vt abnegātes omnē
impietatem et secularia deside
ria. sobrie et iuste et pie viuam⁹
in hoc seculo. expectātes beatā
spem et aduentum magni dei.
Surge In epiphia dn̄i capit.
illuminare hierusalē3. q̄a venit
lumē tuum. et gloria dn̄i sup te
orta est. quia ecce tenebre operi
ent terrā et caligo populos. su
per te aūt orietur dn̄s. et gloria
eius in te videbitur. et ambula
bunt gētes in lumine tuo. et re-
ges in splendore ortus tui. leua
in circuitu oculos tuos et vide.
omnes isti ɔgregati sunt. vene-
runt tibi. filij tui de longe veni-
ent. et filie tue de latere surgent.